

*Полівода К.**

СПІВПРАЦЯ ЧЕХІЇ З ДЕРЖАВАМИ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ

Розширення Європейського Союзу у 2004 році безпрецедентне з точки зору набуття у ньому членства країн центрально-східноєвропейського регіону, які донедавна належали до антагоністичної суспільно-політичної системи. З цього приводу існують взаємовиключні точки зору на наслідки розширення. Єврооптимісти вважають, що розширення ЄС матиме виключно позитивні наслідки як для старих, так і нових членів, а для суспільств країн-неофітів — це своєрідний «подарунок долі», тоді як європесимісти вважають, що рішення політичних еліт країн-неофітів про приєднання до ЄС і необхідність виконання критеріїв членства у ЄС є тим «бермудським трикутником», завдяки якому центрально-східноєвропейські суспільства були «загнані» у стан громадянських.

Внутрішньополітичні процеси в країнах Центрально-Східної Європи, які розпочалися з «оксамитовими революціями», наступний розпад Організації Варшавського договору та Ради економічної взаємодопомоги створили передумови для переорієнтації зовнішньої політики цих країн зі Сходу на Захід. Ініціатива «скоординованого повернення до Європи», вперше була висловлена тодішнім президентом Чехо-Словаччини В. Гавелом у січні 1990 року і зводилася до необхідності «не втратити історичний шанс оновлення Середньої Європи, політичного феномену, який буде наближатися до Європи Західної» привела до створення у лютому 1991 року в угорському місті Вишеграді субрегіонального об'єднання — Вишеградського трикутника за участю Польщі, Угорщини та Чехо-Словаччини. З 1993 року після роз'єднання Чехо-Словаччини існує у форматі четвірки — Польща, Угорщина, Чехія та Словаччина. Спочатку Вишеградське об'єднання не мало чітких організаційних структур і виступало як орган, основною метою діяльності якого були: «координація дій в галузі зовнішньої політики і поглиблення відносин з європейськими інститутами та міжнародними організаціями; взаємодія у сфері безпеки; поглиблення економічних зв'язків, взаємовигідних торгівельних відносин та подальша співпраця у сфері захисту прав людини і національних меншин, екології, енергетики, інфраструктури та інформації». Тобто у випадку країн Вишеградської групи ми бачимо приклад групового руху у напрямі ЄС. Слід звернути увагу й на те, що перші кроки у напрямі ЄС були зроблені самими країнами Вишеградської групи.

При реалізації поставлених завдань Вишеградська група поступово еволюціонувала від суто формального об'єднання до досить стрункого регіонального утворення. Донедавна в її діяльності виділяли три етапи. На першому етапі (до 1998 року) діяльність групи була радше декларативною. Негативний вплив на становлення її як субрегіонального об'єднання справляли насамперед внутріполітичні суперечності — політичні кризи, загострення протиріч у період передвиборчих кампаній, боротьба за ЗМІ, війни компроматів, високий рівень корупції тощо. Частково млява співпраця у межах Вишеграду була

* здобувач кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Скороход Ю.С.

наслідком різної компетенції глав цих держав — президентів, які зініціювали створення Вишеградської четвірки. Так, президентсько-парламентська модель у Польщі давала можливості спочатку президенту Л. Валенсі, а з 1995 року — А. Квасневському істотно впливати на політичні процеси, тоді як у Чехії та Словаччині — парламентських республіках — можливості президентів у виробленні зовнішньополітичних стратегій були обмежені. Символічними були можливості й угорського президента. Тому механізм взаємодії Вишеградської четвірки на рівні президентів невдовзі був вичерпаний.

З осені 1998 року після перемоги у Словаччині антимеч'ярівської коаліції діяльність Вишеградської четвірки істотно поживавилася, що означало початок другого етапу в її діяльності. Протягом 1998-2000 років були сформовані нові механізми і структури співробітництва, діяльність яких набула постійного характеру (щорічні саміти прем'єр-міністрів, регулярні зустрічі і наради галузевих міністрів, міжпарламентська співпраця, робота спеціально створеного у 2000 році Вишеградського фонду з річним бюджетом понад 2,4 млн. євро). Головними завданнями групи у цей період було забезпечення одночасного вступу всіх країн-учасниць до ЄС, а також підтримка вступу Словаччини до НАТО.

Третій етап розвитку Вишеградської групи, який розпочався у 2000 році, супроводжувався сплеском всередині четвірки нових суперечностей на національному ґрунті після публічно порушених прем'єр-міністром Угорщини В. Орбаном питань правочинності «декретів Бенеша». Це змусило старих членів ЄС засумніватися у можливості набуття членства у цій організації країн Вишеградської групи з їх нерегульованими етнічними проблемами, територіальними та майновими претензіями. Суперечка між Угорщиною, Чехією і Словаччиною набула загальноєвропейського характеру, внаслідок чого було зірвано черговий саміт глав урядів країн Вишеградської групи і виникла напруга в її діяльності.

Поразка партії В. Орбана на парламентських виборах 2002 року в Угорщині і формування нового ліволіберального уряду створили можливості для інтенсифікації стосунків всередині Вишеградської групи, вироблення прагматичної політики щодо східних сусідів — країн пострадянського геополітичного простору, усвідомлення необхідності спільної стратегії інтеграції у ЄС.